

HWBP voor sterke dijken

Leeswijzer

De komende tijd staat het HWBP en de strategie middellange termijn op de bestuurlijke agenda's van 21 waterschappen. De onderstaande verhaallijn geeft kort een situatieschets en is bedoeld als basishulpmiddel voor het informeren van bestuursleden. Ieder waterschap bepaalt zelf of hier gebruik van wordt gemaakt of dat het in aangepaste vorm wordt gebruikt.

De 21 waterschappen en Rijkswaterstaat werken sinds 2014 samen aan de grootste dijkversterkingsoperatie sinds de Deltawerken: Het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP). Om overstromingen in Nederland te voorkomen, wordt er tot 2050 in Nederland 2000 kilometer aan dijken versterkt en 400 sluizen en gemalen vernieuwd. Deze afspraak is verankerd in de Waterwet. Een grotere dijkversterkingsopgave en diverse andere ontwikkelingen vragen in 2024 en 2025 om bestuurlijke besluiten van de besturen van de 21 waterschappen en het Rijk om het HWBP op koers te houden.

Solidariteit is de unieke kracht

Waterschappen zien waterveiligheid als collectief gemeenschappelijk belang om Nederland te beschermen. Het op orde houden en brengen van de dijken is immers geen keuze, maar noodzaak: 59% van het land kan overstroomd worden door water uit de zee of rivieren. Onze maatschappelijke en economische welvaart hebben we al honderden jaren te danken aan onze eeuwenoude zorg voor de dijken. Samen met het Rijk betalen alle waterschappen – ook de waterschappen die geen primaire waterkeringen in beheer hebben – mee aan het HWBP. Ieder dijkversterkingsproject wordt solidair gefinancierd: het Rijk betaalt 50%, de gezamenlijke waterschappen 40% en het waterschap dat het project uitvoert 10%.

Waterveiligheid is en blijft topprioriteit voor de waterschappen

Nederland wordt kwetsbaarder voor overstromingen door extremer weer. Met de lage ligging van ons land blijft dijkversterking, waar mogelijk gecombineerd met andere maatregelen, het belangrijkste instrument om de veiligheid tegen overstromingen te borgen. Na 10 jaar HWBP en nieuwe normen in de landelijke beoordelingsronde primaire keringen is onze dijkversterkingsopgave gestegen van 1100 naar 2000 kilometer. Vertraging van projecten en stijgende kosten door duurder bouw materiaal, schaarse grondstoffen, capaciteitstekort, trage vergunningstrajecten door onder andere stikstofproblematiek zetten de financiering van dijkversterking nog verder onder druk. Er zijn inmiddels al diverse versterkingsprojecten van waterschappen die alleen met voorfinanciering door het betreffende waterschap kunnen doorgaan. Tegelijkertijd krijgen waterschappen onvoldoende inzicht in de voorspelbaarheid en in de bestedingen van hun solidariteitsbijdrage.

Versterken op middellange termijn: extra financiële impuls in 2024 noodzakelijk

Het laatst vastgestelde Hoogwaterbeschermingsprogramma loopt tot en met 2036. Op basis van de huidige inzichten en de huidige bijdragen van de waterschappen en het Rijk is niet genoeg geld beschikbaar om alle geplande dijkversterkingen te realiseren. Uitstel voor diverse grote projecten dreigt. Uitstel is onwenselijk omdat we niet willen inleveren op kwaliteit en vast willen houden aan het doel in de Waterwet om in 2050 alle keringen aan de norm te laten voldoen. Zekerheid over aanvullende middelen is op korte termijn nodig om nieuwe projecten te kunnen starten en de continuïteit van het HWBP te waarborgen. In de Uniecommissie CWK zijn drie opties besproken om het tekort op te lossen: vertragen, voorfinancieringslasten delen en extra geld inleggen. Voor de CWK is vertragen geen optie omdat de waterschappen willen vasthouden aan 2050. Voorfinancieringslasten delen is ook niet aan de orde, omdat deze lasten verspilling van gemeenschapsgeld betekenen. De CWK heeft daarom de voorkeur uitgesproken voor het collectief beschikbaar stellen van extra geld. Hieraan zijn wel voorwaarden verbonden:

- Vanwege de lange voorbereidingstijd van projecten voor de middellange termijn (2030-2036) is er op **11 oktober 2024 een besluit van de Ledenvergadering** nodig voor een extra financiële impuls van de waterschappen van € 1,25 miljard. Hiermee creëert de alliantie zekerheid voor de waterschappen die de projecten uitvoeren, kunnen projecten starten en wordt 6 tot 8 jaar vertraging van het programma voorkomen;

HWBP voor sterke dijken

- Het Rijk moet ook € 1,25 miljard extra geld inleggen;
- De uitkomsten van het plan van aanpak 'Toekomstgericht HWBP' moeten in ieder geval duidelijkheid geven over grotere efficiëntie binnen projecten met aanvullende afspraken over subsidievertrekking en risicotoedeling, meer sturing op het totale HWBP-programma, een voorspelbare solidariteitsbijdrage en toepassing van de projectgebonden bijdrage. Besluitvorming staat eind 2025 gepland.

Bijdrage van waterschappen voor het HWBP

Op basis van analyses is het nodig dat de waterschappen in totaal € 1,25 miljard extra bijdragen. Dat betekent dat er vanaf 2030 elk jaar gemiddeld zo'n € 180 miljoen extra nodig is. Van dit bedrag moet €135 miljoen uit solidariteitsbijdragen komen. De solidariteitsbijdrage van alle waterschappen samen wordt op basis van de Waterwet verdeeld op basis van het aantal huishoudens en de waarde van het gebouwd onroerend goed in het beheergebied van het betreffende waterschap. Dat leidt tot de volgende verdeling van de solidariteitsbijdragen en globale impact daarvan op de watersysteemheffing:

Waterschap	Mogelijk jaarlijks extra 2030-2036 (* € mln)	Extra bijdrage als % van watersysteemheffing
Aa en Maas	5,8	7%
Amstel, Gooi en Vecht	13,6	8%
Brabantse Delta	6,3	7%
De Dommel	7,3	11%
De Stichtse Rijnlanden	6,9	8%
Delfland	9,5	7%
Drenthe Overijsselse Delta	4,5	5%
Fryslân	4,5	3%
Hollands Noorderkwartier	8,9	5%
Hollandse Delta	6,7	7%
Hunze en Aa's	2,9	6%
Limburg	8,0	8%
Noorderzijlvest	2,5	4%
Rijn en IJssel	4,5	6%
Rijnland	10,8	7%
Rivierenland	7,3	5%
Scheldestromen	2,9	4%
Schieland en de Krimpenerwaard	5,0	7%
Vallei en Veluwe	8,7	11%
Vechtstromen	5,6	7%
Zuiderzeeland	2,9	5%
Totaal	135	7%

Uitleg globale impact op watersysteemheffing:

- Betreft een eenmalige procentuele stijging.
- De projectgebonden (eigen) bijdrage voor uitvoerende waterschappen is niet in de tabel verwerkt.
- Het benodigd bedrag en daarmee de meerjarenramingen en begrotingen van de waterschappen zullen jaarlijks herijkt worden. De daadwerkelijke besteding van de middelen gebeurt pas over enkele jaren.

Versterken tot 2050: toekomstgericht HWBP

Samen met het Rijk werken de waterschappen al aan een plan van aanpak "Toekomstgericht HWBP". In combinatie met het landelijk veiligheidsbeeld, de globale kosteninschatting, evaluatie Waterwet, evaluatie subsidieregeling en evaluatie van onze afspraken over samenwerking van de alliantie zullen er vanaf 2025 besluiten worden gevraagd over meer stabiliteit, efficiëntie en aanvullende afspraken over de financiering van het HWBP. Volgens de nieuwste inzichten door de landelijke beoordelingsronde primaire keringen hebben we tot het jaar 2050 niet een investering van € 13 miljard maar een investering van € 24 miljard (bandbreedte € 15,7 tot € 32,9 miljard euro) nodig om ons doel in 2050 te halen. Nieuwe financiële afspraken met het Rijk over uitbreiding van het Deltafonds zijn noodzakelijk om ons land te beschermen tegen de gevolgen van extremer weer. Besluitvorming hierover is gepland in 2025. Daarbij gaat besluitvorming over extra financiën hand in hand met besluiten over verbeteringen binnen het programma. Met de hiervoor beschreven financiële impuls voor de periode tot en met 2036 zetten we hierin de eerste stap.